

Seletuskiri haridus- ja teadusministri määruse „Teadus- ja arendustegevuse poliitika rakendusüksuse hindamisinõukogu moodustamise kord ja töökord“ eelnõu juurde

1. Sissejuhatus ja eesmärk

Teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni korralduse seaduse (edaspidi *TAIKS*) § 10 lõike 5 kohaselt on teadus- ja arendustegevuse poliitika rakendusüksusel (Sihtasutus Eesti Teadusagentuur, edaspidi *Eesti Teadusagentuur*) erinevate teadus- ja arendustegevuse valdkondade tunnustatud teadlastest moodustatud hindamisinõukogu. Hindamisinõukogu täidab Eesti teadus- ja arendussüsteemis olulist ülesannet – korraldab riiklike uurimistoetuste taotluste hindamist ning teeb Eesti Teadusagentuurile rahastusettepanekud uurimistoetuste määramiseks. Samuti osaleb hindamisinõukogu vajadusel teiste Eesti Teadusagentuurile õigusaktidega antud ülesannete täitmisel.

Hindamisinõukogu moodustati Eesti Teadusagentuuri juurde esmakordselt 2012. a seoses teaduse riiklike rahastusmeetmete ümberkorraldamisega. Hindamisinõukogu ühe koosseisu volitused kehtivad kuni kolm aastat, mille järel valitakse uus koosseis. Alates 5. veebruarist 2023. a kuni 4. veebruarini 2026. a tegutseb Eesti Teadusagentuuri juures hindamisinõukogu kuues koosseis. Hindamisinõukogu liikmete ja eelnevate koosseisude tegevusaruannetega on võimalik tutvuda Eesti Teadusagentuuri kodulehel: <https://etag.ee/teadusagentuur/hindamisinoukogu/>.

TAIKS § 10 lõike 6 alusel reguleeritakse hindamisinõukogu moodustamist ja töökorda haridus- ja teadusministri määrusega. Seoses TAIKS-i jõustumisega muutub senine haridus- ja teadusministri 27. detsembri 2011. a määrus nr 74 „Eesti Teadusagentuuri hindamisinõukogu moodustamise kord ja töökord“ kehtetuks ning hindamisinõukogu tegevust reguleeriv määrus kehtestatakse uue terviktekstina. Käesoleva eelnõu eesmärk on reguleerida Eesti Teadusagentuuri hindamisinõukogu moodustamise ning tegevuse aluseid. Võrreldes kehtiva määrusega on kavas regulatsiooni mõnevõrra muuta, eesmärgiga anda Eesti Teadusagentuurile suurem vastutus hindamisinõukogu töö korraldamisel.

Üks olulisemaid muudatusi on seotud nimetamiskogu ja hindamisinõukogu moodustamisega. Kui senini moodustas nimetamiskogu ja hindamisinõukogu haridus- ja teadusminister käskkirjaga, siis edaspidi moodustab mõlemad kogud Eesti Teadusagentuur. Muudatus võimaldab ühelt poolt vähendada bürokraatiat, sest haridus- ja teadusministri poolt hindamisinõukogu kinnitamine on senini olnud pigem formaalne ülesanne. Samuti suurendab muudatus Eesti Teadusagentuuri sõltumatust uurimistoetuste taotluste hindamise korraldamisel ning vähendab võimalikku poliitilist sekkumist hindamisinõukogu moodustamisse. Muudatus on kooskõlas TAIKS § 10 lõikega 4, mille kohaselt on teadus- ja arendustegevuse poliitika rakendusüksus riiklike uurimistoetuste taotluste menetlemisel ja rahastamisotsuste tegemisel sõltumatu. Nii eelpool nimetatud kui ka ülejäänud muudatusi on eelnõu seletuskirja vastavate sätete juures selgitatud.

Eelnõu ja seletuskirja koostasid Haridus- ja Teadusministeeriumi teadus- ja arendustegevuse poliitika osakonna nõunik Kairi Värv (735 4048; Kairi.Varv@hm.ee); Haridus- ja Teadusministeeriumi teadus- ja arendustegevuse poliitika osakonna nõunik Mariann Saaliste

(735 0214; Mariann.Saaliste@hm.ee) ning Haridus- ja Teadusministeeriumi õigus- ja personalipoliitika osakonna õigusnõunik Kirke Treial (730 1080; Kirke.Treial@hm.ee).

Eelnõu väljatöötamisse on olnud kaasatud Eesti Teadusagentuur.

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Määrus kehtestatakse teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni korralduse seaduse § 10 lõike 6 alusel. Määruse eelnõu koosneb kolmest peatükist, esimese peatükiga reguleeritakse hindamisinõukogu moodustamise protsessi ja põhimõtteid. Teise peatükiga sätestatakse hindamisinõukogu töökord. Kolmandas peatükis on määruse rakendussäte.

2.1. Hindamisinõukogu moodustamine

Eelnõu § 1. Hindamisinõukogu

Lõikes 1 defineeritakse hindamisinõukogu mõiste. Hindamisinõukogu on Eesti Teadusagentuuri poolt moodustatud nõuandev kogu, kuhu kuuluvad erinevate teadus- ja arendustegevuse valdkondade tunnustatud teadlased. Hindamisinõukogu peamine ülesanne on uurimistoetuste hindamise korraldamine.

Lõikega 2 reguleeritakse hindamisinõukogu täpsemad ülesanded. Hindamisinõukogu korraldab asjatundlikult ja sõltumatult riiklike uurimistoetuste taotluste hindamist ning teeb hindamise tulemusena Eesti Teadusagentuurile ettepaneku uurimistoetuste määramiseks (rahastusettepanek).

Lõike 2 punktis 2 sätestatakse hindamisinõukogu pädevus teha rakendusüksusele ettepanekuid eksperdikomisjonide moodustamiseks. Hindamisinõukogu ülesanne on teha ettepanek eksperdikomisjonide arvu ja valdkondade kohta ning soovitada võimalikke liikmeid, kellel on vajalik pädevus eksperdikomisjoni ülesannete täitmiseks. Hindamisinõukogu võib teha ka üldisemaid ettepanekuid eksperdikomisjonide moodustamise osas. Näiteks soovitas hindamisinõukogu viies koosseis oma tegevusaruandes, et lisaks teaduslikule tasemele tuleb ekspertide valiku arvestada ka soolist ja vanuselist tasakaalu sarnaselt hindamisinõukogu moodustamisele¹.

Lõike 2 punktiga 3 täpsustatakse, et hindamisinõukogu võib Eesti Teadusagentuuri nõustada ka teiste ülesannete täitmisel. Näiteks võib hindamisinõukogu osaleda teiste toetusmeetmete hindamise korraldamises, kui nii on toetusmeetmes ette nähtud. Samuti võib hindamisinõukogu anda Eesti Teadusagentuuri palvel soovitusi asutuse teiste vastutusvaldkondade arendamiseks.

Lõike 2 punktis 4 antakse hindamisinõukogule uus ülesanne, teha vajaduse korral teadus- ja arendustegevuse valdkonna eest vastutavale ministeeriumile (edaspidi *Haridus- ja Teadusministeerium*) ning Eesti Teadusagentuurile ettepanekuid uurimistoetuste regulatsiooni või määramise korra edendamiseks. Senini on hindamisinõukogul olnud kohustus koostada kord

---

¹ Sihtasutuse Eesti Teadusagentuur hindamisinõukogu tegevuse aruanne perioodil 05.02.2020 kuni 31.01.2023: <https://etag.ee/wp-content/uploads/2023/02/ETAGi-HN-tegevusaruanne-2020-2023.pdf>

kolme aasta jooksul oma tegevusest aruanne, selle osa on olnud ka soovitusel või ettepanekud kehtiva korra muutmiseks. Muudatusega kaotatakse ära tegevusaruande esitamise kohustus, eesmärgiga vähendada bürokraatiat, kuid jäetakse alles võimalus anda soovitusi uurimistoetuste regulatsiooni, taotluste hindamise ja toetuste määramise korra kohta.

Lõikes 3 reguleeritakse, milliste teadus- ja arendustegevuse valdkondade esindajad kuuluvad hindamisnõukogusse. Nimetatud teadus- ja arendustegevuse valdkonnad põhinevad OECD Frascati käsiraamatu klassifikatsioonil, välja arvatud loodusteaduste osas, mis on jaotatud kaheks alavaldkonnaks: täppisteadused (matemaatika, arvutiteadused ja informaatika, füüsikateadused ja keemiateadused) ning bio- ja keskkonnateadused (maa-, vee- ja keskkonnateadused, raku- ja molekulaarbioloogia, ökoloogia ja evolutsioonibioloogia). Sättega tagatakse, et hindamisnõukogus oleks piisav teaduslik ekspertiis kõigi teadus- ja arendustegevuse valdkondade osas. Uurimistoetuste taotlemine ning määramine toimub samuti nimetatud teadus- ja arendustegevuse valdkondades.

Lõikega 4 täpsustatakse, et hindamisnõukogu liikmed peavad oma töös lähtuma teaduseetika põhimõtetest, järgides nii üldtunnustatud teaduseetika norme kui ka teaduse head tava. Üldtunnustatud teaduseetika normid on kokkuleppelised tegevuspõhimõtted, tavad, reeglid ja juhised, mis on sõnastatud teaduse heas tavas. Need normid suunavad teadlaste tegevust, omavahelisi suhteid ning teadlaste suhet ühiskonnaga laiemalt. Teaduse hea tava on üldnimetus teadlaste ja teiste teadus- ja arendustegevuses osalejate kokkulepetele, milles määratletakse teadustööd suunavad põhimõtted, mida kõik osalised ühiselt tunnustavad ja järgivad, et tagada teadustöö kvaliteet ja usaldusväärsus. Sättega kindlustatakse, et hindamisnõukogu lähtub oma tegevuses teaduseetilistest väärtustest ja põhimõtetest.

Lõikega 5 tagatakse hindamisnõukogu liikmete sõltumatus. Hindamisnõukogu liikmed ei saa hindamisnõukogu töös esindada oma tööandja või nende kandidatuuri esitanud organisatsiooni huve, vaid peavad jääma kogu protsessi vältel sõltumatuks ja erapooletuks. Lisaks sätestatakse käesolevas lõikes hindamisnõukogu liikmetele konfidentsiaalsuskohustus. Selle kohaselt on liikmed kohustatud hoidma saladuses kogu teabe, mis neile hindamisnõukogu töö käigus teatavaks saab. Säte aitab ennetada huvide konflikti juhtumeid ning tagab uurimistoetuste hindamise usaldusväärsuse.

Eelnõu § 2. Hindamisnõukogu liikmete kandidaatide esitamine

Paragrahviga reguleeritakse hindamisnõukogu liikmete kandidaatide esitamise protseduuri. Hindamisnõukogu legitiimsuse ja usaldusväärsuse tagamiseks määratakse, millistele tingimustele vastavaid hindamisnõukogu liikme kandidaate ning kelle poolt on võimalik hindamisnõukogu moodustamisel esitada.

Hindamisnõukogu moodustamise protseduuri käivitab Eesti Teadusagentuur, kes kuulutab välja kandidaatide esitamise ning määrab selleks tähtaja. Vastavalt lõikele 2, saavad hindamisnõukogu liikmete kandidaate esitada vähemalt ühes valdkonnas positiivselt evalveeritud asutused – teadus- ja arendusasutused, ülikoolid ja evalveeritud rakenduskõrgkoolid. Lisaks nimetatud asutustele saavad kandidaate esitada ka Eesti Teaduste Akadeemia, Eesti Noorte Teaduste Akadeemia ning ettevõtjate ja teadlaste ühendused. Ettevõtjate esindusorganisatsioonide all on määruse eelnõus silmas peetud Eesti Tööandjate

Keskliitu ning Eesti Kaubandus-Tööstuskoda. Kandidaatide esitamisel tuleb silmas pidada, et hindamiskoogu liikmed on sõltumatud eksperdid ega esinda neid esitanud asutuse või organisatsiooni huve.

Lõikes 3 täpsustatakse, et hindamiskoogu liikme kandidaadiks saab esitada silmapaistavate teadustulemustega tunnustatud teadlase, kelle senine tegevus on olnud kooskõlas teaduseetika põhimõtetega. Sealjuures tuleb arvestada, et kandidaat peab valdama piisaval tasemel eesti keelt, sest hindamiskoogu töökeel on vastavalt määruse eelnõu § 5 lõikele 2 eesti keel.

Lõigetega 4 ja 5 piiratakse isikute ringi, keda saab hindamiskoogu liikme kandidaadiks esitada. Kandidaadiks ei saa esitada nimetamiskogu liiget, sest sellisel juhul esineks nimetamiskogu töös huvide konflikt. Samuti ei saa liikme kandidaadiks esitada teadustegevust tipptasemel korraldavaid isikuid, näiteks teadus- ja arendusasutuse direktorit, asedirektorit või juhatuse liiget, ülikooli või rakenduskõrgkooli rektorit, prorektorit, dekaani või prodekaani, samuti riigi- või kohaliku omavalitsuse ametnikku.

Hindamiskoogu liikme kandidaate esitavad asutused ja organisatsioonid kirjeldavad otsustamise hõlbustamiseks kandidaatide seniseid silmapaistvaid tulemusi nii teadus- ja arendustegevuses kui ühiskondlikus või ettevõtlusega seotud tegevuses ning lisavad ettepaneku juurde kandidaadi elulookirjelduse. Samuti tuleb ettepanekule lisada kandidaadi kinnitus osaleda valituks osutamise korral hindamiskoogu töös. Selle eesmärk on saada kandidaadilt kirjalik kinnitus, et ta on teadlik hindamiskoogu liikme tööga kaasnevatest kohustustest ja vastutusest ning on valmis vastavat ülesannet täitma.

Lõikes 7 on sätestatud, et Eesti Teadusagentuur kontrollib esitatud kandidaatide vastavust määruses sätestatud nõuetele. Nõuetele vastavad kandidaadid esitatakse nimetamiskogule hindamiskoogu moodustamise ettepaneku tegemiseks.

Eelnõu § 3. Nimetamiskogu

Nimetamiskogu on Eesti Teadusagentuuri poolt moodustatud komisjon, mille koosseis on sätestatud eelnõu § 3 lõikes 3 ning mille ülesanne on hindamiskoogu moodustamise ettepaneku tegemine. Nimetamiskogu moodustamise eesmärk on tagada suurem läbipaistvus hindamiskoogu liikmete valimisel ning kaasata laiem ring asutusi ja organisatsioone hindamiskoogu moodustamise protsessi.

Kui senini moodustas nimetamiskogu haridus- ja teadusminister käskkirjaga, siis edaspidi moodustab kogu Eesti Teadusagentuur. Kuna nimetamiskogu ülesanne on hindamiskoogu moodustamise ettepaneku tegemine Eesti Teadusagentuurile, ei ole mõistlik nimetamiskogu enam Haridus- ja Teadusministeeriumi juurde moodustada.

Lõikes 2 on sätestatud nimetamiskogu detailsemad ülesanded. Nimetamiskogu teeb vähemalt kord kolme aasta jooksul hindamiskoogu moodustamise ettepaneku, sealhulgas määrab hindamiskoogu liikmete arvu igas § 1 lõikes 3 nimetatud valdkonnas (täppisteadused, bio- ja keskkonnateadused, tehnika ja tehnoloogia, arsti- ja terviseteadused, põllumajandusteadused ja veterinaaria, sotsiaalteadused, humanitaarteadused ja kunstid). Samuti teeb nimetamiskogu

ettepaneku hindamisnõukogu liikmete ja asendusliikmete määramiseks. Liikmete ja asendusliikmete määramisel tuleb arvestada § 4 lõikes 2 nimetatud põhimõtteid.

Nimetamiskogu koosseis on institutsioonide põhine, mis on reguleeritud lõikes 3. Nimetamiskogusse kuuluvad Haridus- ja Teadusministeeriumi esindaja, Eesti Teadusagentuuri juhatuse esimees, Tallinna Tehnikaülikooli esindaja, Tartu Ülikooli esindaja, teiste ülikoolide ja evalveeritud rakenduskõrgkoolide kaks esindajat, riigi ning avalik õiguslike teadus- ja arendusasutuste kaks esindajat, eraõiguslike teadus- ja arendusasutuste esindaja, Eesti Teaduste Akadeemia ja Eesti Noorte Teaduste Akadeemia ühine esindaja ning ministeeriumide teadusnõunike esindaja. Kui esindaja tuleb nimetada mitme asutuse poolt, lepivad asutused esindaja kokku konsensuslikult või hääletades.

Nimetamiskogus on suurendatud riigi ja avalik-õiguslike teadus- ja arendusasutuste esindajate arvu ühelt kahele. Esindajate arvu suurendamine aitab tagada, et nimetatud asutuste vaated ning erialane mitmekesisus oleksid hindamisnõukogu liikmete määramise protsessis senisest paremini arvestatud. Samuti võimaldab muudatus paremini katta erinevaid teadusvaldkondi, kuna riigi- ja avalik-õiguslikud teadus- ja arendusasutused on evalveeritud viies teadusvaldkonnas.

Kuigi nimetamiskogu moodustatakse Eesti Teadusagentuuri poolt, jääb kehtima põhimõte, et nimetamiskogu juhib Haridus- ja Teadusministeeriumi esindaja.

Eelnõu § 4. Hindamisnõukogu moodustamine

Eelnõu paragrahviga 4 reguleeritakse detailsemalt hindamisnõukogu moodustamise korraldust. Vastavalt lõikele 1 kinnitab hindamisnõukogu liikmete ja asendusliikmete nimekirja Eesti Teadusagentuur nimetamiskogu ettepanekule tuginedes. Hindamisnõukogu koosseis kinnitatakse kuni kolmeks aastaks.

Kui senini moodustas nimetamiskogu ja hindamisnõukogu haridus- ja teadusminister käskkirjaga, siis edaspidi moodustab mõlemad kogud Eesti Teadusagentuur. Muudatus võimaldab ühelt poolt vähendada bürokraatiat, kuna haridus- ja teadusministri poolt hindamisnõukogu moodustamine on senini olnud formaalne ülesanne. Samuti suurendab muudatus Eesti Teadusagentuuri sõltumatust uurimistoetuste taotluste hindamise korraldamisel ning vähendab võimalikku poliitilist sekkumist hindamisnõukogu moodustamisse. Muudatus on kooskõlas TAIKS § 10 lõikega 4, mille kohaselt on teadus- ja arendustegevuse poliitika rakendusüksus riiklike uurimistoetuste taotluste menetlemisel ja rahastamisotsuste tegemisel sõltumatu.

Lõikega 2 täpsustatakse hindamisnõukogu moodustamise põhimõtteid. Hindamisnõukogu liikmeid ja asendusliikmeid saab valida üksnes nõuetele vastavate kandidaatide seas. Sättega on silmas peetud, et hindamisnõukogu liikmeks ja asendusliikmeks saab valida tunnustatud teadlase, kelle senine tegevus Eesti teaduse edendamisel on olnud silmapaistev ja kooskõlas teaduseetika põhimõtetega ning kes on andnud nõusoleku osaleda valituks osutumisel hindamisnõukogu töös. Samuti on nõuetele vastavuse all mõeldud seda, et hindamisnõukogu liikmeks või asendusliikmeks ei saa olla määruse § 2 lõigetes 4 ja 5 nimetatud isikud.

Lõike 2 punktidega 2 ja 3 reguleeritakse, kuidas toimub liikmete määramine teadus- ja arendustegevuse valdkondades (täppisteadused, bio- ja keskkonnateadused, tehnika ja tehnoloogia, arsti- ja terviseteadused, põllumajandusteadused ja veterinaaria, sotsiaalteadused, humanitaarteadused ja kunstid). Igas teadus- ja arendustegevuse valdkonnas tuleb hindamisnõukogusse nimetada vähemalt kaks liiget ning võimalusel peavad ühe valdkonna liikmed töötama erinevates asutustes. Sätete eesmärk on tagada, et hindamisnõukogus on kõikides teadus- ja arendustegevuse valdkondades piisav ekspertiis. Kuigi hindamisnõukogu liikmel on kohustus esindada hindamisnõukogu töös Eesti teadust kui tervikut ja mitte oma tööandjat, täpsustatakse määrusega, et hindamisnõukogusse tuleks kaasata erinevate asutuste teadlasi. Sellega tagatakse, et hindamisnõukogusse kaasatud isikute teaduslik ekspertiis ja töökogemus on võimalikult laialdane.

Võimalusel tuleb hindamisnõukogu moodustamisel arvestada ka soolist tasakaalu, vastavalt lõike 2 punktile 4. Kui liikmete määramisel ühe teadus- ja arendustegevuse valdkonna sees on mitu võrdset kandidaati, tuleks eelistada sellest soost kandidaati, keda on hindamisnõukogus arvuliselt vähem. Hindamisnõukogu liikmete koosseisu tervikuna vaadates tuleb võimalusel tagada, et liikmete seas on esindatud erinevatel akadeemilise karjääri astmetel olevad teadlased (näiteks lähtudes Euroopa teadusruumis kasutatavast R1-R4 astmestikust).

Lõike 2 punktidega 6 ja 7 tagatakse hindamisnõukogu liikmete piisav rotatsioon, säilitades samal ajal hindamisnõukogu tegevuses järjepidevuse. Punktiga 6 täpsustatakse, et uue hindamisnõukogu koosseisu valmimisel nimetatakse hindamisnõukogusse vähemalt 50% ulatuses uusi liikmeid. Sealjuures võib nimetamiskogu uusi liikmeid valida rohkem kui poole ulatuses, määruuses on sätestatud minimaalne liikmete muutmise määr.

Täiendava kohustusena on sätestatud, et igas teadus- ja arendustegevuse valdkonnas peab uuenema vähemalt üks liige. Hindamisnõukogu uute liikmete valimisel tuleb eelistada kandidaate, kes ei ole varem hindamisnõukogu töös osalenud. See tagab võimaluse laiemale teadlaste ringile osaleda hindamisnõukogu töös ning omandada uurimistoetuste hindamise korraldamise kogemus. Regulaarne liikmete vahetus aitab ühtlasi säilitada hindamisnõukogu töö objektiivsust, läbipaistvust ning usaldusväärsust.

Lõike 2 punktis 7 on täpsustatud, et üks isik ei saa olla hindamisnõukogu liige rohkem kui kuus aastat järjest. Liikmeks olemise perioodi arvestamisel võetakse arvesse ka käesoleva paragrahvi lõikes 5 sätestatud ajutist volituste peatamist. Näiteks kui isik on olnud hindamisnõukogu liige kahes järjestikuses koosseisus, kuigi vahepeal on üheks aastaks tema volitused peatatud uurimistoetuse taotlemiseks, ei saa liiget järgmisesse koosseisu nimetada. Säte ei rakendu asendusliikmetele, sest asendusliikmed ei ole saanud hindamisnõukogu töös sisuliselt osaleda. Seega võib isik olla asendusliikmete nimekirjas kauem kui kuus aastat järjest.

Lõikega 3 täpsustatakse, et hindamisnõukogu juhib ametikoha järgi Eesti Teadusagentuuri juhatuse esimees ning talle ei kohaldu hindamisnõukogu liikme valmise põhimõtted, mis on sätestatud lõikes 2. Eesti Teadusagentuuri poolt hindamisnõukogu juhtimine tagab hindamisnõukogu töö järjepidevuse ning tegevuste tõhusa koordineerimise hindamisnõukogu ja Eesti Teadusagentuuri vahel.

Lõikes 4 sätestatakse võimalus nimetada hindamisnõukogusse uus liige asendusliikmete nimekirjast, kui senine liige ei saa hindamisnõukogu töös osaleda tööalastel või isiklikel põhjustel, isik asub tööle määruse § 2 lõikes 4 nimetatud ametikohale või esinevad muud põhjendatud asjaolud (näiteks isik ei vasta enam hindamisnõukogu liikme nõuetele, ei täida hindamisnõukogu liikme kohustusi, on eksinud teaduseetika põhimõtete vastu või on tekkinud usalduse kaotus). Sellisel juhul arwab Eesti Teadusagentuur liikme hindamisnõukogu liikmete nimekirjast välja ning määrab uue liikme asendusliikmete nimekirjast. Sealjuures tuleb liikmete asendamisel võtta arvesse asendatava isiku ekspertiisi ja profiili (sealhulgas kaaluda eelnõu § 4 lõike 2 punktides 3-5 sätestatud põhimõtteid).

Olukorras, kus hindamisnõukogu liige taotleb uurimistoetust või on uurimistoetuse taotluses märgitud põhitäitja või täitjana, peatuvad taotlusvooru läbiviimise ning taotluste menetlemise perioodiks tema volitused. Sarnaselt lõikele 4 nimetatakse uus liige asendusliikmete nimekirjast, võttes arvesse asendatava liikme ekspertiisi ja profiili ning kaaludes valiku tegemisel hindamisnõukogu moodustamise põhimõtteid. Erinevalt lõikest 4 toimub lõike 5 alusel asendamine ainult kindlal perioodil ning taotluste menetlemise perioodi lõppedes (uurimistoetuste rahastamisotsuste kinnitamine Eesti Teadusagentuuri poolt) taastuvad esialgse liikme volitused.

2.2. Hindamisnõukogu töökord

Eelnõu § 5. Hindamisnõukogu koosolek

Paragrahvis 5 reguleeritakse hindamisnõukogu töökorda. Hindamisnõukogu peamiseks töövormiks on koosolekud (sealhulgas videosilla või muude elektrooniliste vahendite abil peetavad koosolekud), kuid hindamisnõukogu võib vastavalt vajadusele kasutada ka muid töövorme.

Lõikega 2 sätestatakse hindamisnõukogu töökeel, milleks on eesti keel. Kuivõrd hindamisnõukogu koosolekud toimuvad eesti keeles, tuleb hindamisnõukogu liikme kandidaatide esitamisel ning liikmete valimisel arvestada, et võimalik liige oskaks hindamisnõukogu ülesannete täitmiseks piisavalt heal tasemel eesti keelt.

Vastavalt lõigetele 3 ja 5 kutsub hindamisnõukogu koosolekuid kokku ning koosolekut juhib hindamisnõukogu esimees, kelleks on Eesti Teadusagentuuri juhatuse esimees. Esimehe volitusel võib tema ülesanded üle võtta aseesimees, kes valitakse hindamisnõukogu uue koosseisu esimesel koosolekul. Lõikes 4 on täpsustatud, et koosoleku kokkukutsumine toimub kirjalikult ning koosolekuga seotud materjalid esitatakse hindamisnõukogu liikmetele vähemalt nädal aega ette enne koosoleku toimumist.

Lõikes 7 sätestatakse hindamisnõukogu kvoorum, mis on vajalik otsuste langetamiseks. Hindamisnõukogu on otsustusvõimeline, kui koosolekul osaleb vähemalt 2/3 liikmetest ning esimees või tema puudumisel ja volituse olemasolul aseesimees. 19-ne liikmelise hindamisnõukogu puhul moodustab kvoorumi 13 liiget ning koosoleku juhataja (esimees või tema poolt volitatud aseesimees). Kui otsuste langetamiseks vajalikku kvoorumi koos ei ole, siis otsuseid hääletusele ei panda ning koosoleku juhataja kutsub hiljemalt kahe nädala jooksul kokku uue koosoleku, vastavalt lõikes 8 sätestatule.

Lõikega 9 antakse hindamisnõukogu esimehele või volitatud aseesimehele õigus kutsuda hindamisnõukogu koosolekule väliseid eksperte, kui päevakorras olev küsimus seda vajab. Võimalusel teavitatakse hindamisnõukogu liikmeid väliste ekspertide kaasamisest koosoleku päevakorra ja teiste dokumentide edastamisel.

Eelnõu § 6. Hindamisnõukogu otsus

Määruse paragrahviga 6 reguleeritakse hindamisnõukogu otsuse langetamist. Otsuse langetamiseks vajalik kvoorum on sätestatud määruse paragrahv 5 lõikes 7.

Lõikega 1 täpsustatakse, et hindamisnõukogu võtab otsuseid vastu avalikul hääletamisel. Hindamisnõukogu otsus loetakse vastuvõetuks juhul, kui selle poolt hääletab vähemalt 2/3 koosolekul osalevatest liikmetest. Kahe kolmandiku hääletamisel osalevate isikute poolthääle nõue tagab, et igal hindamisnõukogu otsusel on piisavalt laiapõhjaline toetus.

Lõikes 2 sätestatakse, et hindamisnõukogu esimees, kes on ametikoha järgi Eesti Teadusagentuuri juhatuse esimees, ei osale hääletamisel. Hindamisnõukogu otsuseid langetavad üksnes hindamisnõukogu koosseisu määratud liikmed.

Lõikega 3 reguleeritakse hindamisnõukogu liikmete võimalikku huvide konflikti. Sätte kohaselt peab hindamisnõukogu liige ennast hindamisnõukogu tööst taandama, kui esinevad liikme sõltumatust või erapooletust mõjutavad asjaolud. Samuti peab liige ennast taandama võimaliku huvide konflikti korral. Kui liige taandab ennast hindamisnõukogu tööst, ei osale ta antud küsimuse arutelu või otsustamise juures.

Vastavalt lõikele 4 protokollitakse hindamisnõukogu otsused ja eriarvamused. Protokolli koostamise eest vastutab Eesti Teadusagentuur, kes muuhulgas tagab hindamisnõukogu koosolekute tehnilise teenindamise. Protokolli allkirjastab protokollija ning koosoleku juhataja, esimees või tema poolt volitatud aseesimees.

2.3. Määruse rakendussäte

Eelnõu § 7. Määruse jõustumine

Määrus jõustub samaaegselt TAIKS-i jõustumisega, 2025. a 1. oktoobril.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõul ei ole puutumust Euroopa Liidu õigusega.

4. Määruse mõjud

Kavandatav muudatus: Eesti Teadusagentuuri hindamisnõukogu moodustamine ja seda reguleeriva korra sätestamine.

Muudatuse kirjeldus:

Määrusega luuakse alus Eesti Teadusagentuuri hindamisnõukogu moodustamiseks ja tegevuseks. Hindamisnõukogu peamine ülesanne on riiklike uurimistoetuste taotluste hindamise korraldamine ning uurimistoetuste määramise ettepaneku tegemine Eesti Teadusagentuurile. Tegemist ei ole uue regulatsiooni ja koguga, hindamisnõukogu moodustati esmakordselt 2012. a ning seni on hindamisnõukogu tegevust reguleerinud kehtiv teadus- ja arendustegevuse korralduse seadus ning selle alusel välja antud haridus- ja teadusministri 27. detsembri 2011. a määrus nr 74 „Eesti Teadusagentuuri hindamisnõukogu moodustamise kord ja töökord“. Nimetatud määrus tunnistatakse TAIKS-i jõustumisel kehtetuks ning käesolev eelnõu kehtestatakse uue terviktekstina.

Peamised muudatused võrreldes kehtiva regulatsiooniga:

- 1) hindamisnõukogu ja nimetamiskogu moodustamise õiguse andmine Eesti Teadusagentuurile;
- 2) hindamisnõukogu tegevusaruande esitamise kohustuse kaotamine;
- 3) hindamisnõukogule õiguse andmine teha ettepanekuid riikliku uurimistoetuse regulatsiooni või toetuse andmise korra muutmiseks;
- 4) riigi ning avalik-õiguslike teadus- ja arendusasutuste esindatuse suurendamine nimetamiskogus;
- 5) hindamisnõukogu töökeele määramine.

Sihtrühmad, keda muudatus mõjutab:

- 1) riigi ja avalik-õiguslikud teadus- ja arendusasutused (8 asutust), eraõiguslikud teadus- ja arendusasutused (7 asutust), ülikoolid (7 asutust), evalveeritud rakenduskõrgkoolid (1 asutus);
- 2) vähemalt ühes valdkonnas positiivselt evalveeritud asutustes töötavad teadlased, sihtrühma suurus 5596 (korralise evalveerimise eneseanalüüsi 2023. a andmed, täistööaja arvestuses);
- 3) Eesti Teadusagentuur ja Haridus- ja Teadusministeerium.

4.1. Sotsiaalne mõju, sealhulgas demograafiline mõju

Määruse eelnõul on soolist võrdõiguslikkust ning võrdseid võimalusi edendav mõju, sest hindamisnõukogu moodustamisel tuleb vastavalt määruse eelnõu § 4 lõike 2 punktidele 4 ja 5 arvestada hindamisnõukogu liikmete soolist tasakaalu ning kaasata hindamisnõukogusse erinevatel akadeemilise karjääri astmetel olevaid teadlasi. Kuivõrd nimetatud põhimõtteid on rakendatud ka kehtiva määruse alusel, ei ole tegemist uue muudatusega.

4.2. Mõju haridusele, kultuurile ja spordile

Määruse eelnõul on positiivne mõju teadus- ja arendustegevusele. Määruse eelnõus kavandatud regulatsioon annab aluse riiklike uurimistoetuste taotluste hindamise sõltumatule ning asjatundlikule korraldamisele. Riiklik uurimistoetus on konkurentsipõhine toetusmeede, mis on mõeldud teadus- ja arendusasutuses, ülikoolis või evalveeritud rakenduskõrgkoolis töötava teadlaste algatatud ja juhitud kõrgetasemelise teadus- ja arendusprojekti elluviimise toetamiseks. Eesti Teadusagentuuri hindamisnõukogu moodustamine toetab põhiseaduse §-is 38 sätestatud teaduse akadeemilist vabadust, sest võimaldab teadlastel ise korraldada uurimistoetuste hindamist ja teha uurimistoetuste määramise ettepanekud.

4.3. Mõju riigivalitsemisele

Määruse eelnõuga kavandatud regulatsioon vähendab Eesti Teadusagentuuri ja Haridus- ja Teadusministeeriumi halduskoormust. Senini on hindamiskoogu ning nimetamiskogu moodustanud haridus- ja teadusminister määrusega, kuid sisuliselt on nimetamiskogu koosolekuid ette valmistanud ning hindamiskoogu moodustamist ja tööd juhtinud Eesti Teadusagentuur. Muudatusega ei pea Eesti Teadusagentuur enam Haridus- ja Teadusministeeriumile esitama hindamiskoogu moodustamise või muutmise ettepanekuid, vaid saab ise vastavaid otsused kinnitada.

Võrreldes kehtiva süsteemiga ei kaasne muudatusega täiendavaid kulusid riigieelarvele.

Määruse jõustumisega ei kaasne otseseid mõjusid järgnevates valdkondades: majandus, loodus- ja elukeskkond, infotehnoloogia ja infoühiskond, riigikaitse ja välisurvalisus, siseturvalisus, regionaalareng.

Kavandatud muudatusega ei kaasne ebasoovitavaid mõjusid.

5. Määruse rakendamiseks vajalikud kulud, määruse rakendamise eeldatavad tulud

Hindamiskoogu tegevusega kaasnevad kulud kaetakse Eesti Teadusagentuurile eraldatavatest vahenditest Haridus- ja Teadusministeeriumi eelarve kaudu.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub 1. oktoobril 2025.

7. Eelnõu koostöölastamine

Eelnõu esitatakse koostöölastamiseks Kaitseministeeriumile, Kliimaministeeriumile, Kultuuriministeeriumile, Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumile ning Sotsiaalministeeriumile.

Eelnõu esitatakse arvamuse avaldamiseks teadus- ja arendusasutustele, ülikoolidele ja evalveeritud rakenduskõrgkoolidele, Eesti Teaduste Akadeemiale, Eesti Noorte Teaduste Akadeemiale, teadlaste esindusorganisatsioonidele, Eesti Tööandjate Keskkliidule, Eesti Kaubandus-Tööstuskajale ja Sihtasutusele Eesti Teadusagentuur.

Katrin Kiisler
teadus- ja arendustegevuse poliitika osakonna juhataja